

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 31ης Μαΐου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Αεροπορικές μεταφορές – Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια της “πτήσεως με άμεση ανταπόκριση” – Πτήση με αναχώρηση από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους, άμεση ανταπόκριση σε αερολιμένα στο έδαφος τρίτου κράτους και τελικό προορισμό άλλων αερολιμένα αυτού του τρίτου κράτους»

Στην υπόθεση C-537/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου, Γερμανία) με απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Σεπτεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Claudia Wegener

κατά

Royal Air Maroc SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Malenovský (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, D. Šváby και M. Βηλαρά, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η C. Wegener, εκπροσωπούμενη από την F. Puschkarski, Rechtsanwältin,
- η Royal Air Maroc SA, εκπροσωπούμενη από τον D. Ahrens, Rechtsanwalt,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους K. Simonsson και K.-P. Wojcik,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 295/91 (ΕΕ 2004, L 46, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Claudia Wegener και της Royal Air Maroc SA με αντικείμενο αποζημίωση που ζητήθηκε εξαιτίας μεγάλης καθυστέρησης της πτήσεως.

Το νομικό πλαίσιο

- 3 Το άρθρο 2 του κανονισμού 261/2004, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», περιέχει μεταξύ άλλων τον ακόλουθο ορισμό:

«η) “τελικός προορισμός”, ο προορισμός ο οποίος αναγράφεται στο εισιτήριο που προσκομίζεται στον έλεγχο εισιτηρίων ή, στην περίπτωση πτήσεων με άμεση ανταπόκριση, ο προορισμός της τελευταίας πτήσης: [...]».

- 4 Το άρθρο 3 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται:

- α) στους επιβάτες που αναχωρούν από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη·
- β) στους επιβάτες που αναχωρούν από αερολιμένα στο έδαφος τρίτης χώρας με προορισμό αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους στο οποίο εφαρμόζεται η συνθήκη, εκτός αν έχουν λάβει ανταλλάγματα ή αποζημίωση και τύχει βοήθειας στην εν λόγω τρίτη χώρα, και εφόσον ο πραγματικός αερομεταφορέας της συγκεκριμένης πτήσης είναι κοινοτικός αερομεταφορέας.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 5 Η C. Wegener συνήψε με τη Royal Air Maroc σύμβαση αεροπορικής μεταφοράς που συνίστατο σε ενιαία κράτηση για μετάβαση από το Βερολίνο (Γερμανία) στο Αγαδίρ (Μαρόκο), με ενδιάμεση στάση και αλλαγή αεροσκάφους στην Καζαμπλάνκα (Μαρόκο).
- 6 Έχοντας λάβει επιβεβαίωση της κρατήσεώς της και μετά τον έλεγχο του εισιτηρίου της στον αερολιμένα του Βερολίνου για το συνολικό ταξίδι, η C. Wegener επιβιβάσθηκε στο αεροσκάφος της Royal Air Maroc με προορισμό την Καζαμπλάνκα, το οποίο απογειώθηκε με καθυστέρηση. Όταν έφθασε στην Καζαμπλάνκα, προσήλθε για επιβίβαση στο αεροσκάφος με προορισμό το Αγαδίρ, αλλά η Royal Air Maroc δεν της επέτρεψε να επιβιβασθεί σε αυτό, δηλώνοντάς της ότι η θέση της είχε διατεθεί σε άλλον επιβάτη. Η C. Wegener επιβιβάσθηκε τελικά σε άλλο αεροσκάφος της Royal Air Maroc και έφθασε στο Αγαδίρ με καθυστέρηση τεσσάρων ωρών σε σχέση με την αρχικώς προγραμματισμένη ώρα αφίξεως.

- 7 Ακολούθως, η C. Wegener ζήτησε αποζημίωση για την καθυστέρηση αυτή. Η Royal Air Maroc απέρριψε ωστόσο το αίτημά της, με την αιτιολογία ότι η C. Wegener δεν μπορούσε να προβάλει δικαίωμα αποζημίωσης δυνάμει του κανονισμού 261/2004.
- 8 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Berlin (πρωτοβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο Βερολίνου, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνιστά μια πτήση, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του [κανονισμού 261/2004], η μεταφορά που διενεργείται από έναν αερομεταφορέα, όταν περιλαμβάνει προγραμματισμένες διακοπές (ενδιάμεσες στάσεις) εκτός του εδάφους της Ευρωπαϊκής [Ένωσης] με αλλαγή αεροσκάφους;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 9 Δεδομένου του ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι, κατά το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 261/2004, ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται στους επιβάτες που αναχωρούν από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους.
- 10 Περαιτέρω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης μεταφορά επιβάτη πραγματοποιήθηκε, όπως σημειώθηκε στη σκέψη 5 της παρούσας αποφάσεως, βάσει ενιαίας κρατήσεως.
- 11 Λαμβανομένου υπόψη του ανωτέρω στοιχείου, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί κατά πόσον το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 261/2004 έχει την έννοια ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται σε μεταφορά επιβατών η οποία πραγματοποιείται βάσει ενιαίας κρατήσεως και περιλαμβάνει, μεταξύ της αναχωρήσεως από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους και της αφίξεως σε αερολιμένα στο έδαφος τρίτου κράτους, προγραμματισμένη ενδιάμεση στάση εκτός του εδάφους της Ένωσης με αλλαγή αεροσκάφους.
- 12 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, καταρχάς, ότι η μνημονευθείσα στη σκέψη 5 της παρούσας αποφάσεως μεταφορά περιλαμβάνει δύο πτήσεις, αντιστοίχως, μεταξύ Βερολίνου και Καζαμπλάνκα και μεταξύ Καζαμπλάνκα και Αγαδίρ.
- 13 Περαιτέρω, η πρώτη από τις πτήσεις αυτές είχε ως τόπο αναχωρήσεως αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους, ενώ η δεύτερη είχε ως τόπο αναχωρήσεως και τόπο αφίξεως αερολιμένες στο έδαφος τρίτου κράτους.
- 14 Τέλος, η καθυστέρηση τεσσάρων ωρών την οποία υπέστη η ενάγουσα της κύριας δίκης διαπιστώθηκε κατά την άφιξη της δεύτερης εκ των ανωτέρω πτήσεων.
- 15 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, εάν μια πτήση όπως η δεύτερη αυτή πτήση, η οποία πραγματοποιήθηκε εξ ολοκλήρου εκτός Ένωσης, θεωρηθεί χωριστή μεταφορά, δεν εμπίπτει στον κανονισμό 261/2004. Αντιθέτως, στην περίπτωση που μια μεταφορά όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης λογισθεί ως ενιαίο σύνολο με σημείο αναχωρήσεως εντός κράτους μέλους, έχει εφαρμογή ο κανονισμός αυτός.
- 16 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η μη αναστρέψιμη απώλεια χρόνου, η οποία συνεπάγεται αναστάτωση και ταλαιπωρία που γεννά το προβλεπόμενο στον κανονισμό 261/2004 δικαίωμα αποζημίωσης, είναι εκείνη που διαπιστώνεται κατά την άφιξη του επιβάτη στον τελικό του προορισμό (απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Folkerts, C-11/11, EU:C:2013:106, σκέψεις 32 και 33).

- 17 Η η έννοια του «τελικού προορισμού» ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο η', του κανονισμού αυτού, ως ο προορισμός που αναγράφεται στο εισιτήριο το οποίο προσκομίζεται κατά τον έλεγχο εισιτηρίων ή, στην περίπτωση πτήσεων με άμεση ανταπόκριση, ως ο προορισμός της τελευταίας πτήσεως στην οποία επιβιβάζεται ο επιβάτης (απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Folkerts, C-11/11, EU:C:2013:106, σκέψεις 34 και 35).
- 18 Από τη φράση «τελευταία πτήση» προκύπτει ότι ο όρος «πτήση με άμεση ανταπόκριση» πρέπει να εκληφθεί υπό την έννοια ότι παραπέμπει σε δύο ή περισσότερες πτήσεις που συνιστούν ένα σύνολο όσον αφορά το προβλεπόμενο από τον κανονισμό 261/2004 δικαίωμα αποζημίωσης των επιβατών, όπως ακριβώς και η κρίσιμη πτήση με άμεσες ανταποκρίσεις στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Folkerts (C-11/11, EU:C:2013:106, σκέψεις 17 και 18).
- 19 Τέτοια περίπτωση συντρέχει οσάκις δύο ή περισσότερες πτήσεις εμπίπτουν σε ενιαία κράτηση, όπως στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Folkerts (C-11/11, EU:C:2013:106, σκέψη 16).
- 20 Συνεπώς, μια μεταφορά όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να θεωρηθεί πτήση με άμεση ανταπόκριση, όπως ακριβώς η κρίσιμη πτήση στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Folkerts (C-11/11, EU:C:2013:106, σκέψεις 35 και 38).
- 21 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, πάντως, ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του ερωτήματός του, η δεύτερη από τις δύο κρίσιμες στην υπόθεση της κύριας δίκης πτήσεις δεν πραγματοποιήθηκε με το ίδιο αεροσκάφος της πρώτης πτήσεως.
- 22 Εντούτοις, καμία διάταξη του κανονισμού 261/2004 δεν εξαρτά τον χαρακτηρισμό μιας πτήσεως ως πτήσεως με άμεση ανταπόκριση από την προϋπόθεση να πραγματοποιηθούν όλες οι επιμέρους πτήσεις με το ίδιο αεροσκάφος.
- 23 Κατά συνέπεια, τυχόν αλλαγή αεροσκάφους σε πτήση με άμεση ανταπόκριση δεν επηρεάζει τον χαρακτηρισμό αυτό.
- 24 Ως εκ τούτου, μια μεταφορά όπως η κρίσιμη στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει, εξεταζόμενη στο σύνολό της, να θεωρηθεί πτήση με άμεση ανταπόκριση. Συνεπώς, εμπίπτει στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 261/2004.
- 25 Βάσει όλων των προεκτεθεισών σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 261/2004 έχει την έννοια ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται σε μεταφορά επιβάτη η οποία πραγματοποιείται βάσει ενιαίας κρατήσεως και περιλαμβάνει, μεταξύ της αναχωρήσεως από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους και της αφίξεως σε αερολιμένα στο έδαφος τρίτου κράτους, προγραμματισμένη ενδιάμεση στάση εκτός του εδάφους της Ένωσης με αλλαγή αεροσκάφους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 26 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 295/91, έχει την έννοια ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται σε μεταφορά επιβάτη η οποία πραγματοποιείται βάσει ενιαίας κρατήσεως και περιλαμβάνει, μεταξύ της αναχωρήσεως από αερολιμένα στο έδαφος κράτους μέλους και της αφίξεως σε αερολιμένα στο έδαφος τρίτου κράτους, προγραμματισμένη ενδιάμεση στάση εκτός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αλλαγή αεροσκάφους.

(υπογραφές)